

Legislativa v oblasti vzdělávání cizinců

- **Novela ŠZ 2016 – podpora žáků v praxi**
- **Podmínky přístupu ke vzdělávání**
- **Povinná školní docházka**
- **Bezplatná příprava k začlenění do školy a podpora výuky mateřského jazyka**
- **Cizinci - žáci se speciálními vzdělávacími potřebami**
- **Klasifikace cizinců**

Novela ŠZ 2016

Novelizovaný školský zákon 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o **předškolním, základním, středním, vyšším odborném** a jiném vzdělávání spolu s vyhláškou 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se **speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**, přináší důležité změny pro všechny děti a žáky, kteří potřebují podporu při výuce. Patří mezi ně také děti a žáci s **odlišným mateřským jazykem**.

Zákon vyjmenovává **podpůrná opatření** (dále PO):

- tzv. systém **5 stupňů podpůrných opatření**
- podpůrná opatření **prvního** stupně uplatňuje škola bez doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ), od **druhého** stupně výš musí mít škola doporučením **ŠPZ**.

Zařazení žáků s OMJ do stupňů podpůrných opatření (PO)

1. stupeň PO

- děti a žáci s **pokročilou úrovní vyučovacího jazyka**, kteří potřebují podporu především v jazykovém rozvoji v rámci jednotlivých předmětů a oborů;
- PO prvního stupně slouží ke kompenzaci **mírných** obtíží ve vzdělávání žáka, u nichž je možné prostřednictvím mírných úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy dosáhnout zlepšení;
- jazyk je třeba rozvíjet po dobu minimálně 5 let, ve většině případů ještě déle.

2. stupeň PO

- děti a žáci s **nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka** (odpovídá úrovni znalosti českého jazyka **B1-B2**, dle SEERR);
- vyžaduje individuální přístup ke vzdělávacím potřebám žáka, úpravy v organizaci a metodách výuky, v hodnocení žáka, ve stanovení postupu i forem nápravy a případně využití IVP;
- nárok mají např. na 3 hod. ČDJ týdně, nejvýše 120 hod. ročně na ZŠ a SŠ, úpravu obsahu vzdělávání, speciální učebnice, aj.

3. stupeň PO

- děti a žáci s **neznalostí vyučovacího jazyka** (český jazyk A0-A2);
- vyžaduje znatelné úpravy v metodách práce, organizaci a průběhu vzdělávání, úpravě ŠVP, v hodnocení žáka;
- rozsah těchto opatření zahrnuje zejména úpravy ve strategiích práce s učivem, úpravy v podmínkách a postupech školní práce a domácí přípravy, včetně posilování motivace a postojů ke školní práci, v odůvodněných případech pak také úpravy obsahů vzdělávání;
- nárok mají např. na 3 hod. ČDJ týdně, nejvýše 200 hod. ročně na ZŠ a ŠŠ, úpravu obsahů vzdělávání, speciální učebnice a pomůcky, aj.

MŠMT zveřejnilo na svých stránkách Klíčové dokumenty ke společnému vzdělávání MŠMT <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/klicove-dokumenty-ke-spolecnemu-vzdelavani-3>

Praxe

- dosavadní praxe ukazuje, že **implementace této změny v případě žáků s OMJ nefunguje příliš dobře;**
- školy se mohou setkat s odmítavým přístupem ze stran ŠPZ (školského poradenského zařízení), např. z následujících důvodů:
 - ŠPZ nedisponují diagnostickými nástroji pro děti a žáky bez znalosti češtiny;
 - pro ŠPZ téma jazykového diagnostikování i vystavování doporučení v této oblasti nové.

Aktuální znění legislativy k podpoře a vzdělávání dětí a žáků s OMJ:

- **Školský zákon 82/2015 Sb.**, kterým se mění zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání
- **Vyhláška 27/2016 Sb.**, o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, kterou se mění Vyhláška 147/2011 Sb.
- **Stanovisko ČŠI k podpoře a vzdělávání dětí a žáků s OMJ**
- **Stanovisko MŠMT k podpoře a vzdělávání dětí a žáků s OMJ**

<http://www.inkluzivniskola.cz/nove-prichozi/ceska-legislativa-v-oblasti-vzdelavani-cizincu>

Výklad novely ŠZ

- Stanovisko ke vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem dle novelizovaného školského zákona 82/2015 Sb.
- META, o.p.s. proto požádala MŠMT, ČŠI a NÚV o jejich vyjádření a poskytnutí stanoviska k výkladu novely ŠZ a nároku na podporu žáků s **OMJ**. Tato stanoviska jsou ve shodě s naším výkladem legislativy, tedy:
 - • Žák s OMJ **má nárok na podporu realizovanou z §16 ŠZ**
 - • Žák s OMJ **má nárok na souběžnou jazykovou podporu z §20 a §16 ŠZ**
 - • **ŠPZ jsou povinna poskytnout poradenskou pomoc žákům s OMJ, kteří o ni požádají**

Podpora žáků v praxi

VE ŠKOLE JE DÍTĚ BEZ ZNALOSTI NEBO S OMEZENOU ZNALOSTÍ ČEŠTINY:

1) JAZYKOVÁ PŘÍPRAVA ŽÁKŮ CIZINCŮ

Je-li dítě cizí státní příslušník, má ze školského zákona nárok na jazykovou přípravu (§20, odst. 5 a 6). Pro tyto žáky škola hned po příchodu zajistí výuku češtiny jako druhého jazyka (dále jen ČDJ). Financování výuky ČDJ je možné několika způsoby. Např. zažádat si o rozvojové programy MŠMT (možnost žádat si z RP je většinou v listopadu a žádá se na další kalendářní rok), obrátit se můžete na kraj nebo na zřizovatele. Více informací v části financování kurzu češtiny.

Upozorňujeme na specifickou skupinu dětí - občanů ČR, kteří nemluví česky. Nemají nárok na jinou podporu než z §16, rodičům tedy hned po příchodu do školy doporučujeme podat žádost o vyšetření v ŠPZ.

2) PODPORA ŽÁKŮ S OMJ PŘI VÝUCE A NÁROKY NA DALŠÍ PODPORU

Kromě zajištění ČDJ je žáka potřeba podpořit v běžné výuce. Nemáme-li doporučení ŠPZ na 2. nebo 3. stupeň podpory, zpracujeme Plán pedagogické podpory (dále jen **PLPP**). Více vyhláška 27/2005 Sb., § 10, Postup školy při poskytování podpůrných opatření prvního stupně, odst. 1) – 3).

POSTUP:

V ideálním případě, škola doporučí rodičům objednání žáka do ŠPZ a v mezidobí nastavuje PLPP.

1) Škola si v PLPP **stanoví datum vyhodnocení PLPP za kratší dobu**, např. za 3 týdny nebo měsíc.

2) Poté, co škola vyhodnotí, že PLPP, resp. podpora žáka s OMJ v prvním stupni podpůrných opatření nestačí, doporučí rodičům objednání žáka do ŠPZ. Více vyhláška 27/2005 Sb., § 10 Postup školy při poskytování podpůrných opatření prvního stupně, odst. 5)

Podmínky přístupu ke vzdělání

- Dne 1. ledna 2008 vstoupila v platnost novela školského zákona ([zákon č. 343/2007 Sb.](#)), kterou se mění přístup cizinců ke vzdělávání a školským službám.
- Smyslem novely je naplnit právo dítěte na bezplatné základní vzdělávání deklarované Úmluvou o právech dítěte bez ohledu na to, zda na našem území pobývají oprávněně nebo neoprávněně.
- Novela zákona proto zajišťuje **rovný přístup žákům plnicím povinnou školní docházkou v základních školách, nižších stupních gymnázií a odpovídajících ročnících konzervatoře, jak k základnímu vzdělávání, tak ke školnímu stravování a školským službám (tedy např. školní družině).**

- Tento rovný přístup je zaručen všem dětem bez ohledu na to, z jaké země pocházejí, a to i v případech, kdy není prokázána legalita pobytu dětí na našem území.
- Finanční prostředky jsou přidělovány školám na všechny žáky, včetně cizinců.
- **Základní školy při přijímání dětí cizinců již nemají právo posuzovat oprávněnost jejich pobytu na území naší republiky.**

- Ke **střednímu vzdělávání** mají zajištěný přístup za stejných podmínek jako občané ČR i všichni cizinci, kteří na území ČR pobývají legálně.
- K **předškolnímu, základnímu uměleckému, jazykovému a zájmovému vzdělávání a školským službám** mají cizinci, kteří nejsou občany EU nebo jejich rodinnými příslušníky, zajištěn **přístup za stejných podmínek** jako státní občané ČR **za podmínky, že na našem území mají oprávnění k pobytu nad 90 dnů**, popřípadě pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany.

- To znamená, že např. **výše úplaty za vzdělávání a školské služby musí být stanovena ve stejné výši jako pro občany ČR**, při přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání se jich také týká přednostní právo na přijetí dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky a další.

Povinná školní docházka

Zákon stanoví, že se povinná školní docházka vztahuje na:

- a) občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů
- b) cizince ze třetích zemí, kteří jsou oprávněni pobývat na území České republiky po dobu delší než 90 dnů
- c) účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany.

Zákonný zástupce nezletilého cizince má explicitně danou **povinnost pečovat o to, aby dítě plnilo školní docházku.**

Porušením této povinnosti se zákonný zástupce dopouští přestupku, podle zákona č.200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, stejně tak jako český občan – zákonný zástupce nezletilého.

Bezplatná příprava k začlenění do školy a podpora výuky mateřského jazyka

Krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy zajišťuje

- a) bezplatnou přípravu k začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků,
- b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

POZOR!

Od 1. ledna 2012 nabyla účinnosti novela školského zákona vyhlášená pod č. 472/2011 Sb. Což znamená, že od 1.1. 2012 **pro všechny žáky cizince, kteří plní povinnou školní docházku, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků.**

Pokud jde o vzdělávání pedagogických pracovníků, kteří budou vzdělávat tyto děti, krajský úřad zajistí také jejich přípravu pro tuto činnost. Základní školy, kde se vzdělávají děti účastníků řízení o udělení azylu žijící v azylových zařízeních i mimo azylová zařízení, zabezpečují i základní jazykovou přípravu těchto dětí.

Cizinci - žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

- MŠMT připravilo **novelu [školského zákona](#)**, v němž výrazně změnilo **§16 - Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami**. Novela ŠZ a prováděcí předpis([vyhláška 27/2016 Sb.](#) o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných), začínají platit od **září 2016**.
- Mezi žáky se SVP dle přílohy vyhlášky 27/2016 Sb., která blíže charakterizuje žáky se SVP a nároková podpůrná opatření (PO), patří i děti a žáci s nedostatečnou znalostí nebo bez dostatečné znalosti vyučovacího jazyka.

Co novela přináší?

Ve školském zákonu se v **§16 Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami** ustoupilo od poměrně problematické klasifikace žáků na jednotlivé kategorie dle „postižení či znevýhodnění“. Nasetkáme se již tedy s výčtem žáků se zdravotním postižením a zdravotním a sociálním znevýhodněním. Nově se děti a žáci definují z hlediska potřebnosti podpory. „Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními **potřebuje poskytnutí podpůrných opatření**.“

Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením“ (ŠZ, §16, odst. 1).

Podpůrná opatření (PO) spočívají dle §16, odstavce 2 v:

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, (...)
 - e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,
 - f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
 - g) využití asistenta pedagoga,
 - h) využití dalšího pedagogického pracovníka, (...)
 - i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.

Podpůrná opatření se nově dělí do 5 stupňů

- O zařazení dítěte do konkrétního stupně podpory a nároku na podpůrné opatření rozhoduje školské poradenské zařízení. Výjimkou je první stupeň PO - ten poskytuje škola sama bez doporučení ŠPZ. Na podporu ale škola nedostává navýšené finanční prostředky.
- Co novela přináší z hlediska cizinců - žáků s OMJ naleznete přehledně v dokumentu PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ A ŽÁKŮ S OMJ V SOULADU S NOVOU LEGISLATIVOU PLATNOU OD 1. 9. 2016.
- Povinností školy je poskytovat zákonným zástupcům informace o možnostech nově nastavené podpory. Role zákonných zástupců je v novém systému velmi důležitá, protože aktuálně nastavené stupně podpory 2-5 probíhají pouze na **základě vyjádření a doporučení ŠPZ a se souhlasem zákonných zástupců.**

Klasifikace cizinců

- Při klasifikaci cizinců se postupuje podle školského zákona a podle metodického pokynu MŠMT. Při hodnocení dětí cizinců z předmětu český jazyk a literatura se přihlédne k dosažené úrovni znalosti českého jazyka.
- Při hodnocení výsledků vzdělávání žáků, kteří nejsou státními občany České republiky a plní v České republice povinnou školní docházku, se postupuje podle § 51 až 53 [školského zákona](#) a § 14 až 17 [vyhlášky o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky](#).

- Při hodnocení těchto žáků se dosažená úroveň znalosti českého jazyka považuje za závažnou souvislost podle § 15 odst. 2 a 4 vyhlášky, která ovlivňuje výkon žáka. Při hodnocení těchto žáků ze vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura určeného RVP ZV (nebo obsahem předmětu „Český jazyk a literatura“ podle dosavadních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání) se na konci tří po sobě jdoucích pololetí po zahájení docházky do školy v České republice vždy považuje dosažená úroveň znalosti českého jazyka za souvislost podle § 15 odst. 2 a 4 vyhlášky, která ovlivňuje výkon žáka.

- I v případě cizinců pak platí, že na konci 1. pololetí nemusí být žák hodnocen na vysvědčení, a to ani v náhradním termínu. Pokud by ale žák nebyl hodnocen na vysvědčení na konci 2. pololetí, znamenalo by to, že musí opakovat ročník.
- Občan Slovenské republiky má právo při plnění studijních povinností používat, mimo předmět "Český jazyk a literatura", slovenský jazyk.

- <http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/kurzycestiny-pro-cizince>